

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Historiske Psalmer og Riim til Børne-Lærdom

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "Historiske Psalmer og Riim til Børne-Lærdom", i Grundtvig, N. F. S.: *Grundtvigs værker*, Faculty of Arts, Aarhus University. Onlineudgave fra Grundtvigs Værker: https://tekster.kb.dk/text/gv-1832_502A-txr-root.pdf (tilgået 24. april 2024)

Anvendt udgave: Grundtvigs værker

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Du kan kopiere, ændre, distribuere og fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs CC0-erklæringen](#)

Oversigt over manuskripter og tryk

Manuskripter

Der kendes ikke noget komplet manuskript til *Historiske Psalmer og Riim til Børne-Lærdom*, men til samlingen findes følgende manuskripter i Grundtvig-arkivet, Det Kongelige Bibliotek, København:

Signatur	Type	Indhold
Fasc. 381	kladde	"Abraham sad i Mamre Lund"
Fasc. 380	kladde	"Op Sjæl, bryd Søvnens af"
Fasc. 380	kladde	"Tag det sorte Kors fra Graven"
Fasc. 458.54	brev til Gunni Busck (1832)	brev med ny salme: "Tag det sorte Kors fra Graven!"
Fasc. 380	kladde	"Vai nu Dannebrog paa Voven" under overskriften " <i>Himmel-Farten</i> "
Fasc. 380	kladde	"O, havde jeg Vinger og var jeg en Fugl"

Førstetrykket

Nummer i *Bibliografien*: 502A.

Historiske Psalmer og Riim til Børne-Lærdom meddeltes færdig fra trykkeriet 6. december 1832 (jf. *Statstidende*, nr. 291, 1832), men annonceredes først udkommen 18. januar 1833 i *Adresseavisen*, nr. 15 1833. Samlingen blev trykt i Fabritius de Tengnagels Officin og udgivet hos boghandler N.C. Ditlevsen, fra hvis adresse, Lille Kirkestræde nr. 42, den blev solgt. Prisen var 3 mark for et indbundet eksemplar.

Oplagstallet kendes ikke.

Historiske Psalmer og Riim til Børne-Lærdom udgives i *Grundtvigs Værker*, selvom L.C. Hagen står som udgiver på titelbladet, fordi samlingen regnes for et værk af Grundtvig. En uddybning af værkets tilblivelse kan læses i indledningens afsnit 2, "Samarbejdet mellem Hagen og Grundtvig".

Forlæg og tidligere tryk

Som nævnt i indledningen består Hagens salmesamling af 68 salmer, sange og rim, hvoraf de 46 er Grundtvigs bearbejdelser af primært ældre salmer, og de resterende 22 er digte af Grundtvig selv. Til hver enkelt salme er der i kommentarerne knyttet en indledende forklaring, som giver oplysninger om ophav og evt. tidligere publikationssted. Skemaet nedenfor opsummerer disse oplysninger og giver et overblik over samlingens indhold.

Nr. og førstelinje	Ophav if. indholdsfortegnelsen	Evt. tidligere førstetryk af Grundtvigs tekst
1. Op al den Ting, som Gud har gjort	Brorson	
2. Den Luft, hvori vi gaae	Brorson	
3. <i>Kain</i> pløied' rask i Vaar	Grundtvig	<i>Theologisk Maanedsskrift</i> , bind 13, 1828, under titlen " <i>Patriarcherne</i> " (klik her)
4. Naar Nat udvælder	Grundtvig	<i>Theologisk Maanedsskrift</i> , bind 13, 1828, under titlen " <i>Synd-Floden</i> " (klik her)
5. <i>Abraham</i> sad i Mamre Lund	Grundtvig	
6. Goliath / Drog fra Gath	Brorson	
7. Mellem Brødre kaldt	Grundtvig	

den Lille 8. Er der Nogen, som vil see	Brorson	
9. Ved Babylons Floder	Grundtvig	
10. Op, glædes Alle, glædes nu	Kingo	
11. Fryd Dig i Guds Behag	Kingo	
12. Et Barn er født i Bethlehem	ukendt	<i>Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn</i> , 23. december 1820, under titlen "Jule-Sang for christne Børn" (klik her)
13. Her komme Dine arme Smaae	Brorson	
14. Søde Jesu, Davids Rod!	Kingo	L.C. Müllers <i>Udvalg af Danske Psalmer</i> 1831 (klik her)
15. I denne søde Jule-Tid	Brorson	
16. Den yndigste Rose er funden	Brorson	
17. Velkommen igjen Guds Engle smaa	Grundtvig	<i>Christelige Prædikener eller Søndags-Bog</i> , bind 3, 1830
18. Deilig er den Himmel blaa	Grundtvig	<i>Sandsigeren eller den danske Huusven</i> , nr. 12, 1811, under titlen "De hellige tre Konger" (klik her)
19. Et helligt Liv, en salig Død	Brorson	
20. Hvor stor er dog den Glæde	Kingo	<i>Bibelske Prædikener</i> , 1816
21. Mig lyster nu at træde	Kingo	
22. Hvad er det for en Snekke	Kingo	
23. Fryd Dig, Du Christi Brud	ukendt	
24. Fra Herrens egen Mund og Ord	Kingo	
25. Hører til, I høie Himle	Kingo	
26. Over Kedron Jesus træder	Kingo	
27. Længe haver Satan spundet	Kingo	
28. Ingen Høihed, ingen Ære	Kingo	
29. Pengene, som Judas slængte	Kingo	
30. Jesus, som skal Verden dømme	Kingo	
31. Rettens Spiir det er nu brækket	Kingo	
32. Gak under Jesu Kors at staae	Kingo	
33. I Døden Jesus blunded'	Jonæsen	<i>Roskilde-Saga</i> , 1814
34. Som den gyldne Soel frembryder	Kingo	
35. Op Sjæl, bryd Søvn af	Kingo	
36. Tag det sorte Kors fra Graven!	Grundtvig	
37. <i>Jesus</i> lever, Graven brast	Nordal Brun	
38. Hvor lifligt er det dog at gaae	Kingo	

39. Min Sjæl og Aand opmuntre dig	Kingo	
40. Lov og Tak og evig Ære	Kingo	
41. Vai nu Dannebrog paa Voven	Grundtvig	
42. Drag, <i>Jesu</i> , mig	Brorson	
43. Nu rinder op vor Pindse-Fest	Kingo	
44. Oprundet er vor Pindse-Fest	Grundtvig	<i>Theologisk Maanedsskrift</i> , bind 6, 1826, under titlen "Dansk Pindse-Psalme" (klik her)
45. Den signede Dag med Fryd vi seer	ukendt	<i>Danske Høitids-Psalmer til Tusindaars-Festen</i> , 1826 (klik her)
46. Klar op, du Sky paa Øien-Bryn	Grundtvig	<i>Danske Høitids-Psalmer til Tusindaars-Festen</i> , 1826 (klik her)
47. Klar op mit Hjerte, Sjæl og Sind	Kingo	
48. Gud Hellig-Aand i Tro os lær	[Jonæsen]	
49. Vi troe, som vi ved Daaben svoer.	Grundtvig	
50. O Jesu! søde Jesu, Dig	Kingo	
51. Frygt, mit Barn, den sande Gud!	[Roskilde]	
52. Jeg er saa underfuld en Magt	Grundtvig	<i>Krønike-Riim</i> , 1829, under titlen "Den Christne Tro" (klik her)
53. Søde Jesu, Julens Fyrste	Kingo	
54. Der sad en Svend i Blaamænds Land	Grundtvig	<i>Kvædlinger</i> , 1815, under titlen "Kammersvenden fra Morland" (klik her)
55. Vær trøstig, Zion, Jesu Brud	Kingo	
56. Natten skrider, Dagen gryer	Grundtvig	
57. Glæd Dig, Zion, glæd Dig, Jord!	Ingemann	
58. I Wittenberg i Sachsen-Land	Grundtvig	<i>Hvorfor kaldes vi Lutheraner</i> , 1812 (klik her)
59. Som den gyldne Soel udbryder	Grundtvig	<i>Psalmer ved Jubel-Festen 1817</i> (klik her)
60. O, havde jeg Vinger og var jeg en Fugl	Grundtvig	
61. Stille, stille, Zions Døttre smaae!	Grundtvig	<i>Theologisk Maanedsskrift</i> , bind 1, 1825, under titlen "Kirke-Trøst" (klik her)
62. <i>Guds Kirke</i> er saa fast en Borg	Grundtvig	<i>Psalmer ved Jubel-Festen 1817</i> (klik her)
63. Nat, Søvn og Slum og Seng far vel	Kingo	
64. Dagen nu sin Afsked tager	Kingo	
65. Vor Disk og Dug er alt bered	Kingo	
66. Hav Tak, o Gud, vor Skaber-Mand	Kingo	
67. <i>O, deilige Land</i>	Grundtvig	
68. Søde Gud, din Engle- Skare	Grundtvig	<i>Kvædlinger</i> , 1815, som en del af "Karen Bjørns Minde" (klik her)

Senere udgaver

Historiske Psalmer og Riim til Børne-Lærdom blev genoptrykt 5 gange i Grundtvigs levetid, jf. *Bibliografien*, bind 1, s. 285-287:

I 1835 udkom 2. oplag, der i store træk var identisk med førsteudgaven med undtagelse af ombytningen af salme nr. 18 og nr. 19 samt et tilføjet register.

I 1840 udkom 3. oplag, der var forøget med fire salmer, heraf tre af Grundtvig.

4. og 5. oplag udkom i hhv. 1843 og 1848. De var identiske med 3. oplag.

I 1856 udkom 6. oplag, der var forøget med 21 salmer af Grundtvig, som alle havde været offentliggjort tidligere.

Med hensyn til genoptryk af de enkelte salmer og rim henvises til *Bibliografien*, bind 1, s. 262-284. Beskrivelse af genoptryk til nr. 28, 29 og 38 findes i *Bibliografien*, bind 4, s. 46 f. Steen Johansen har dog kun givet oplysninger om genoptryk af tekster i samlingen, som han antager, at Grundtvig har digtet eller bearbejdet (jf. s. 262).

Til *Bibliografiens* oplysninger kan desuden tilføjes, at nr. 36 og nr. 41 genoptryktes som hhv. nr. 24 og nr. 25 i *Digte* (Grundtvig og Grundtvig 1869).

Bibliografisk beskrivelse

De anvendte eksemplarer

- Eksemplar fra Grundtvig-Biblioteket, katalognr. 16.2, ex. 1 (beskåret og indbundet).
- Eksemplar fra Grundtvig-Biblioteket, katalognr. 16.2, ex. 2 (beskåret og indbundet).
- Eksemplar fra Det Kongelige Bibliotek, København, katalognr. O, 547 - 8o, stregkode 130005311927 (beskåret og indbundet).

Eksemplar 1 er valgt som tekstgrundlag og har afgivet faksimiler til udgaven. Den følgende bibliografiske beskrivelse tager udgangspunkt i eksemplar 1.

Formler

Format: 12o.

Eksemplaret er beskåret og måler ca. 145 × 90 mm.

Kollationsformel: π6 18 24 38 44 58 64 78 84 98 104 118 124 138 144 158 164 176 χ1

Pagineringsformel: 109 blade, pagineret I-III, IV-VI, VII-XII, 1, 2-192, 193, 194-203, 204-206 [= XII, 206].

Bogens format er duodecimo. Den består af 1 læg på 6 blade; 16 læg, der skiftevis består af et komplet læg med 8 blade og ½ læg med 4 blade; 1 læg med 6 blade samt 1 enkelt indklæbet blad. Ingen af læggene er signerede. Side I-III, VII-XII, 1, 193 og 204-206 er stumt pagineret.

Indholdsoversigt

[I] *titelblad*. [II] *blank*. [III]-VI: For-Ord. [VII-XII]: Indhold. [1]-192: *tekst*. [193]-203: Tillæg. [204] *blank*. [205]: Rettelser. [206] *blank*.

Papirkvalitet

Historiske Psalmer og Riim er trykt på velin, der er håndgjort papir uden ribber og kædelinjer. Der er ikke fundet vandmærker.

Intern varians

Der er konstateret intern varians, såvel tekstlig som materiel.

På side 182 i eksemplar 2 og 3 er det sidste ord i første linje, "blaa", blevet forrykket en anelse, så der er opstået en delvis spatiering af ordet. I eksemplar 1 er "blaa" uspatieret. I eksemplar 2 er rettelsesbladet indføjjet mellem indholdsfortegnelsen og teksten, i de to øvrige eksemplarer findes rettelsesbladet efter teksten.

Eksemplar 1 er trykt på velin og har guldsnit, mens eksemplar 2 og 3 er trykt på almindeligt trykpapir, der er gulnet med tiden.

Tekstkritik

Anvendt litteratur

- *Adresseavisen*, se *Kjøbenhavns kongelig alene privilegerede Adressecomptoirs Efterretninger*
- *Bibliografien*, se Johansen, Steen (1948-1954)
- *Den til Forsendelse med de Kongelige Rideposter privilegerede Danske Statstidende* (1832), nr. 291, 6. december. København
- Grundtvig, N.F.S. og Svend Grundtvig (1869) *Digte*. København
- Hagen, L.C. (1835) *Historiske Psalmer og Riim til Børne-Lærdom*, 2. oplag. København
- Hagen, L.C. (1840) *Historiske Psalmer og Riim til Børnelærdom*, 3. oplag. København
- Hagen, L.C. (1843) *Historiske Psalmer og Riim til Børnelærdom*, 4. oplag. København
- Hagen, L.C. (1848) *Historiske Psalmer og Riim til Børne-Lærdom*, 5. oplag. København
- Hagen, L.C. (1856) *Historiske Psalmer og Riim til Børnelærdom*, 6. oplag. København
- Johansen, Steen (1948-1954) *Bibliografi over N.F.S. Grundtvigs Skrifter, bind 1-4*. København
- *Kjøbenhavns kongelig alene privilegerede Adressecomptoirs Efterretninger* (1833), nr. 15, 18. januar. København
- *Statstidende*, se *Den til Forsendelse med de Kongelige Rideposter privilegerede Danske Statstidende*. København